

W zeszłym roku ukazała się książka Mariana Torzewskiego „Ziemia wrzeńska w Polsce Odrodzonej. Czasy i ludzie”. Jest to trzecia część cyklu; dwie poprzednie książki, traktujące o czasach zaboru pruskiego i I wojny światowej, zostały wydane w latach 2013 i 2014. W najnowszej, obejmującej lata II Rzeczypospolitej, z różnych powodów nie znalazły się zaplanowane początkowo dwa rozdziały, które zostały obecnie przygotowane przez autora do publikacji w Przeglądzie Powiatowym. Pierwszy rozdział, zatytułowany „Handel i usługi”, podzielony został na kilkanaście części, z których każdą można by rozpocząć od słów:

Wrześnianin udaje się...

12. Do lekarza, dentysty i do apteki

Od czasów zaboru do końca II RP (także krótko w pierwszych latach Polski Ludowej) funkcjonowała we Wrześni instytucja lekarza powiatowego. Był on pracownikiem administracji powiatowej, a jego zadaniem było czuwanie nad ogólnym stanem zdrowotności mieszkańców powiatu i nad przestrzeganiem przepisów sanitarnych, zapobieganie epidemiom przez np. organizowanie szczepień ochronnych oraz kontrolowanie szpitali, poradni i aptek. Niezależnie od tej pracy lekarze powiatowi prowadzili praktyki prywatne. Lekarzami powiatowymi we Wrześni w okresie II Rzeczypospolitej byli kolejno: w latach 1919-1925 Florian Uliszewski, 1925-1932 Józef Jagliński, 1932-1936 Andrzej Chramiec i 1937-1939 Józef

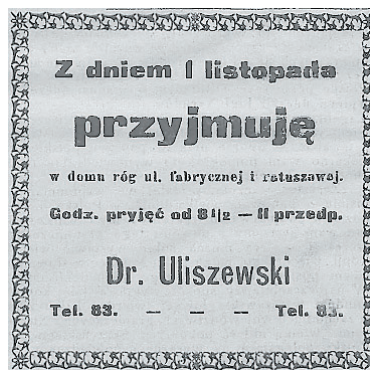

kopolsce jako instytucje ubezpieczenia zdrowia funkcjonowały kasy chorych. Siedziba Powiatowej Kasy Chorych we Wrześni mieściła się początkowo w kamienicy przy ulicy Poznańskiej 22, a później w budynku u zbiegu ulic Szkolnej i Gnieźnieńskiej. W gmachu Powiatowej Kasy Chorych przyjmował lekarz, który udzielał pacjentom porad, kierował do szpitala lub poradni. Lekarzami kasy chorych byli we Wrześni okresowo różni medycy, którzy raczej nie praktykowali w Szpitalu Powiatowym, prowadzili natomiast praktyki prywatne. Wspomniana wyżej reforma zlikwidowała w 1934 roku kasy chorych, wprowadzając na ich miejsce ubezpieczalnie społeczne.

W 1928 roku oddano do użytku nowy gmach Szpitala Powiatowego. U progu II RP głównym lekarzem szpitalnym (jeszcze w starym gmachu) był Julian Boening, a po jego rychłej śmierci Florian Uliszewski, który był też lekarzem powiatowym. Dyrektorem nowego szpitala został Władysław Pawlicki. Oprócz dyrektora i jednocześnie ordynatora w szpitalu pracowali lekarze asystenci i stażyści, mężczyźni, jednak na początku lat 30. pojawiła się wśród nich pierwsza kobieta – dr Mittestaedt-Piątkowska.

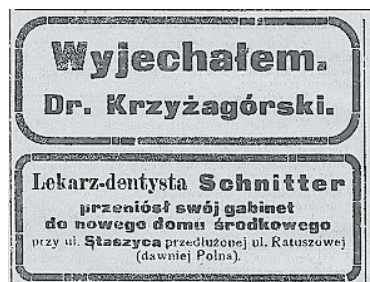
Wielkim sukcesem wrzeńskiej służby zdrowia było uruchomienie w 1926 roku Poradni dla Matki i Dziecka przy

ulicy Szkolnej (budynek istnieje, ale służy innym celom) i obok niej w 1930 roku w nowym, większym budynku Miejskiego Przytułku dla Starców (dziś DPS). W budynku tym otwarto

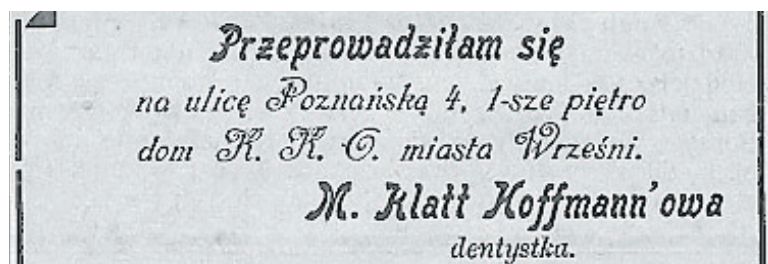

dodatkowo przychodnię przeciwgruźliczą z osobnym wejściem.

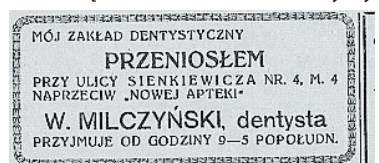
Część lekarzy pracowała w mieście i powiecie przez cały albo prawie cały okres II RP. Doktor Stefan Krzyżagórski przejął praktykę po zmarłym ojcu Ludwiku i leczył we Wrześni od 1918 roku. Od tego samego roku pracował we Wrześni Florian Uliszewski, który praktykował przede wszystkim jako chirurg, ale był też okresowo lekarzem szkolnym i kolejowym. Doktor Walter Kirscht, Niemiec, leczył we Wrześni jeszcze w czasach zaboru pruskiego, był przede wszystkim lekarzem kolo-

nistów niemieckich w powiecie, ale też był wzywany w pierwszej kolejności do wypadków, np. komunikacyjnych. Doktor Tadeusz Nowackiewicz na stałe związał się z Wrześnią w 1922 roku jako internista. Początkowo był lekarzem w 68. pp we Wrześni, potem lekarzem kasy chorych, w końcu lekarzem rejonowym. Wspomniani medycy pracowali we Wrześni do 1939 roku. Wszyscy lekarze, także powiatowi, przyjmowali pacjentów również w prywatnych mieszkaniach (gabinetach), w miejscu zamieszkania. Praktykę prywatną prowadził również dyrektor Szpitala Powiatowego – Władysław Pawlicki.

W okresie II Rzeczypospolitej praktykowało we Wrześni w zasadzie czworo dentystów. Dyplom lekarza dentysty posiadał Jerzy Schnitter. Jednak to nie on był dentystą z najstarszą metryką we Wrześni, gdzie leczył od 1910 roku. Ten zaszczyt przypadł Wojciechowi Milczyńskiemu, który praktykował w mieście prawdopodobnie już od 1898 roku. Oprócz dwóch mężczyzn dentystkami we Wrześni były dwie kobiety – pierwsza w historii miasta Stanisława Paszkiewiczowa oraz Maria Klattówna, zamężna Hoffmannowa. Wszyscy

dentyści praktykę prywatną prowadzili w gabinetach znajdujących się najczęściej (choć nie zawsze) w miejscu zamieszkania.

Od początku II RP funkcjonowały we Wrześni dwie apteki, obie z rodowodem co najmniej z II połowy XIX w. Starsza z nich, nazywana zresztą „starą apteką”, wywodząca się być może jeszcze z lat 40. XIX w., znajdowała się w Rynku, w kamienicy nr 11. Początkowo pod tym numerem stały właściwie dwie jednopiętrowe kamienice. W jednej z nich aż do początków XX w. aptekę prowadzili kolejno wrześniscy Niemcy. W 1907 roku kupił ją Stanisław Konieczny, który w 1910 roku przebudował kamienicę, nadając jej kształt istniejący do dziś. Była to pierwsza polska apteka we Wrześni. Mimo rozlicznych

zająć pozazawodowych Stanisław Konieczny prowadził aptekę osobiście do końca II Rzeczypospolitej, a ona sama istniała w tym miejscu aż do połowy lat 60. XX w., czyli łącznie może nawet 120 lat.

Drugą aptekę nazywano „nową”, ponieważ była nieco młodsza, ale jej rodowód i tak sięgał lat 60. XIX w. Działała przy ulicy Zamkowej, stale w tym samym miejscu, a od 1928 roku pod nowym adresem – Sienkiewicza 12. W pierwszych latach II RP znajdowała się w rękach wdowy po niemieckim aptekarzu, po śmierci którego wła-

ścicielka najpierw oddała aptekę w dzierżawę Tadeuszowi Felickiemu, a potem, w marcu 1921 roku, mu ją sprzedała. W 1933 roku wspomniany Tadeusz Felicki przeniósł się do Rogoźna, aptekę przejął Ludwik Patyk i prowadził ją do wybuchu II wojny światowej, później pozostawała ona w rękach jego rodziny. Ta apteka od 2015 roku (po półtorawiecznej działalności) również nie istnieje.

* Wycinki prasowe (reklamy i ogłoszenia) wykorzystane przez autora pochodzą z Orędownika Wrzeńskiego.

Marian Torzewski

Stacja opieki nad matką i dzieckiem oraz przytułek, ulica Szkolna, ok. 1938

fol. Fr. Wosik